

A végső bizonyosság a templom léte; már nem az Isten léte vagy nem léte a kérdés, hanem, az aki valójában. Petronius meggyőzetett s határoz, légióit kivonja Júdeából. Emberré lehetett, véli.

Véli; ám emberséges döntése korábbi pozícióját s önmagát nem válthatja meg — az epilógus tanulsága ez. Félelmes látvány, amint Lukács Sándor a vár fokán a két halott segédtsízt keresztje alatt áll, s a lenti színpad félhomályában Decius érkezik újabb hírrel. Petronius parancsszegése végett már halálát gondolja, amikor Decius tudatja: meghalt a császár. Lám, érdemes emberként vállalni a hatalom pozícióját! — már-már kedvező és feloldozó véget gyanítunk. De még egy végső kérdés tisztázás végett: melyik tiszt volt az áruló? Egyik se. Ártatlanok!

S evvel beteljesedik Petronius tragédiája.

Nincs feloldozás.

A helytarthatatlanság beteljesedett.

És felhangzik a porbasújtottak zsoltára. Mert nincs megváltó, nincs megváltás. S ki látja be, hogy minő szenvedések, megaláztatások jönnek még a vétségeiért sokszorosan megszenvedett kicsiny népre?

Kigyúlnak a reflektorok, hátul kinyílik a vaskapu — semmi megilletődés, a nézőtér a színpadon át is elhagyható.

Az őrtűz pedig elaludt. Üszkös fadarabok és hamu jelzi, hogy másfél órával ezelőtt nagy lángok lobogtak. Kolozsvárról, Szabadkáról, Budapestről érkezett színészek egységes gondolattal egy előadással bennünk és a Hely szellemét megidézve gyújtottak egy másfajta tüzet.

Szlovákok, románok, szerbek és magyarok játszottak Gyulán a nyáron.

És láttunk egy előadást, amely valamennyiünk közelmúltbeli és jelenkori sorsáról tűnődött. Hogy ne vádaskodásainkban és mentségeinkben, hanem reményeinkben éljünk közös gondolattal.

ABLONCZY LÁSZLÓ

